

Література

1. Головка А. Інфраструктура ринку: прогноз вітчизняної моделі та факторів, що її визначають / А. Головка // Фінансовий ринок України. – 2012. – № 1 (39). – С. 8-13.
2. Корнєєв В.В. Фінансові посередники: інституційна роль та інструментарій / В.В. Корнєєв // Фінанси України. – 2009. – № 2. – С. 37-44.
3. Лютий І.О. Проблеми розвитку сучасного міжнародного фінансового ринку та інтеграційний курс України / І.О. Лютий, В.І. Міщенко // Фінанси України. – 2011. – № 5. – С. 21-31.
4. Полозенко Д. Фінансова глобалізація та її можливі наслідки / Д. Полозенко // Економіка України. – 2014. – № 9. – С. 12-16.

Лубкей Н. П., к.е.н., доцент

ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ: СУТНІСТЬ, ВИДИ ТА РОЛЬ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Серед основних учасників фінансового ринку значну роль на ньому відіграють фінансові посередники. Основним призначенням фінансових посередників, виходячи із їх назви, є посередництво між продавцями та покупцями фінансових активів. На перший погляд таке посередництво видається суто спекулятивною діяльністю. Проте, фінансові посередники виконують дуже важливі функції на фінансовому ринку і їх присутність є вкрай необхідною для його ефективного розвитку.

Фінансові посередники здатні акумулювати значні обсяги фінансових ресурсів та перерозподіляти їх у необхідних пропорціях на користь тих сфер, де капітали є найбільш прибутковими. При цьому, завдяки ефекту масштабу, вартість таких операцій значно зменшується, що є вигідним для прямих учасників фінансового ринку. Швидкість руху капіталу зростає. Таким чином, фінансових посередників можна розглядати як своєрідний каталізатор здійснення фінансових операцій на фінансовому ринку.

Фінансові посередники об'єднують та здійснюють перерозподіл фінансових ризиків, що виявляється у зменшенні рівня ризику для окремих інвесторів [1]. Особливістю діяльності фінансових посередників, що вигідно вирізняє їх з-поміж інших видів посередників, є те, що вони самі часто є “виробниками” фінансових продуктів.

Наявність потужної системи фінансового посередництва в країні свідчить про високий рівень розвитку її фінансових ринків. А це, в свою чергу, є важливою передумовою успішного соціально-економічного розвитку держави.

На фінансовому ринку вирізняють багато видів фінансових посередників. Для кожного із них, виходячи із призначення, характерні свої функції, відповідна мета та завдання.

Основними ж функціями фінансових посередників загалом є:

- підвищення ефективності перерозподілу фінансових активів між непрофесійними учасниками фінансового ринку (проявляється у економії часу на пошук продавця / покупця, зменшенні трансакційних витрат тощо);

- об'єднання заощаджень юридичних та фізичних осіб для здійснення масштабних інвестицій (таким чином фінансові посередники сприяють розвитку інвестиційного та інноваційного ринків);

- пришвидшення руху капіталу на фінансових ринках (зниження вартості фінансових операцій, внаслідок дії ефекту масштабу, призводить до збільшення кількості таких операцій);

- сприяння підвищенню прибутковості фінансових активів, якими володіють дрібні власники;

- вплив на формування ринкової вартості фінансових активів;

- консолідація та мінімізація фінансових ризиків шляхом диверсифікації на фінансовому ринку, що полягає в одночасній співпраці посередників із великою кількістю продавців і покупців фінансових активів, а також у можливості торгувати різними видами фінансових інструментів;

- збалансування попиту та пропозиції на фінансові активи із різною тривалістю дії, що проявляється у вирішенні суперечностей між бажанням позичальників залучити кошти на тривалий термін та схильністю кредиторів до надання пріоритету ліквідним короткотерміновим вкладенням.

Окрім цього, фінансові посередники надають консультаційні та інформаційні послуги, а також можуть здійснювати інші специфічні функції.

Реалізація фінансовими посередниками їх завдань сприяє ефективному розвитку вусіх сегментів фінансового ринку [2, с. 125].

Фінансових посередників класифікують за різноманітними ознаками.

За критерієм специфіки обслуговування суб'єктів фінансового ринку фінансових посередників поділяють на універсальних та спеціалізованих. Універсальними є такі посередники, які надають учасникам фінансового ринку досить широкий спектр різноманітних фінансових послуг. До таких, наприклад, відносять банківські установи. Спеціалізовані ж фінансові посередники спеціалізуються на здійсненні якогось конкретного виду діяльності. Зокрема, спеціалізованими фінансовими посередниками є: пенсійні фонди, страхові компанії, інститути спільного інвестування тощо.

Вирізняють також різні види фінансових посередників за сегментами фінансового ринку, на яких вони провадять свою діяльність. Згідно даного критерію фінансових посередників поділяють на: посередників фондового ринку; посередників ринку позичкових капіталів; посередників грошового ринку; посередників валютного ринку; посередників ринку фінансових послуг; посередників ринку золота; страхових посередників.

Найбільш чисельними є посередники фондового ринку. Згідно із Законом України “Про цінні папери та фондовий ринок” на даному ринку можливо здійснювати наступні види професійної діяльності:

- торгівлю цінними паперами;
- депозитарну діяльність;
- діяльність щодо управління активами інституційних інвесторів;
- клірингову діяльність;
- діяльність стосовно організації торгівлі на фондовому ринку [3].

Зазначені види діяльності, крім деяких визначених законом винятків, можуть здійснюватися лише за наявності виданої Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку ліцензії.

Законодавчо обумовлено, що професійну діяльність, пов’язану із торгівлею цінними паперами, можуть здійснювати торговці цінними паперами, створені у формі господарських товариств, які займаються виключно даним видом діяльності. Торговець цінними паперами може бути брокером, дилером, а також може займатись андеррайтингом та здійснювати діяльність з управління цінними паперами. Для брокерів, дилерів та андеррайтерів існують також вимоги стосовно мінімального розміру їх сплаченого статутного капіталу.

Брокерська діяльність передбачає виконання брокером, на підставі угоди з його клієнтом, операцій із цінними паперами, які здійснюються від імені брокера або його клієнта за рахунок клієнта.

Загалом брокери надають професійну допомогу як покупцям, так і продавцям фінансових активів у здійсненні відповідних операцій на фінансовому ринку.

Дилерська діяльність пов’язана із укладенням угод щодо купівлі-продажу цінних паперів або інших фінансових інструментів від імені дилера та за його рахунок. Діяльність дилера є комерційною. Фактично вона передбачає отримання прибутку від перепродажу фінансових активів, що можливо унаслідок існування суттєвих цінових перекосів на фінансових ринках та значної їх волатильності.

Основною відмінністю між дилерами й брокерами є те, що дилер на фінансовому ринку виступає посередником у широкому сенсі, укладаючи угоди самостійно за рахунок власних коштів та приймає на себе усі ризики.

Дилерська діяльність є більш ризиковою, але й більш прибутковою. Перевагою дилерської діяльності є більша мобільність у роботі дилера в порівнянні із брокером. Таким чином, дилери швидше реагують на цінові коливання на ринку та пом’якшують їх, здійснюючи вигідні для себе мінові операції та згладжуючи цінові перекоси. Дилерів також називають спекулянтами чи маркет-мейкерами (тими, що формують ринок).

Дилери та брокери діють не лише на фондовому ринку, а й на інших сегментах фінансового ринку.

Торговців цінними паперами, котрі одночасно здійснюють операції і від свого імені, і від імені клієнтів із значними пакетами цінних паперів, називають трейдерами.

Андеррайтинг – це діяльність торговця цінними паперами стосовно відчуження цінних паперів у процесі їх емісії за дорученням, від імені і за рахунок емітента на основі укладеного з ним договору. Ліцензія на провадження андеррайтингу може бути видана лише, якщо торговець цінними паперами уже здобув ліцензію на провадження дилерської діяльності.

Відповідно до міжнародної класифікації, фінансових посередників поділяють за видами фінансових послуг, які вони надають: депозитні інститути, контрактно-ощадні установи, інвестиційні посередники [4, с. 205].

Депозитні інститути – це фінансово-кредитні установи, які мають право залучати депозити на рахунки. Основою їх діяльності є, з одного боку, залучення коштів від фізичних та юридичних осіб у вигляді депозитів, а з іншого – надання позик за рахунок акумульованих таким чином коштів.

До контрактно-ощадних установ належать фінансово-кредитні організації, які здійснюють залучення коштів на договірних засадах за рахунок періодичних внесків юридичних чи фізичних осіб. Як правило, такі установи укладають довготермінові угоди із своїми клієнтами. До контрактно-ощадних установ відносять страхові компанії та пенсійні фонди.

Позитивним моментом у діяльності контрактних ощадних інститутів є те, що перед ними стоять менші вимоги стосовно ліквідності їх активів, ніж перед депозитними установами, тому вони вкладають велику частку акумульованих коштів у довгострокові цінні папери.

Діяльність інвестиційних посередників спрямована на здійснення інвестицій за рахунок акумульованих коштів своїх клієнтів. Інвестиційні посередники представлені інвестиційними компаніями, інвестиційними та іпотечними банками тощо.

Отже, роль фінансових посередників для соціально-економічного розвитку держави є дуже важливою. Існує багато видів фінансових посередників, які відрізняються специфікою діяльності та функціями, які вони виконують. Загалом же, фінансові посередники сприяють пришвидшенню переливу капіталів та економічному прогресу.

Література

1. Школьник І.О. Фінансові посередники та їх роль у розвитку фінансового ринку / І.О. Школьник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3233/1/Shkolnyk.I.O_33.pdf.

2. Гайдукович Д.С. Фінансове посередництво та його вплив на розвиток фінансового ринку / Д.С. Гайдукович // Економічний простір. – 2014. – № 84. – С. 122-129.

3. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006 р. № 3480-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

4. Рубанов П.М. Види та роль фінансових посередників на сучасному етапі розвитку фінансової системи / П.М. Рубанов // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 3 (15). – С. 204-208.

Мединський В. Т., ст. гр. ФСТМ-11
Фаріон Я. М., к.е.н., доцент

РОЗВИТОК РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ринок фінансових послуг відіграє важливу роль у структурі фінансового ринку. На цьому ринку відбувається обмін грошима, надання кредиту і мобілізація капіталу. Вирішальне значення при цьому мають фінансові інструменти і фінансові послуги. Завдяки ним грошові потоки спрямовуються від власників до позичальників.

Об’єктивною підставою для функціонування фінансового ринку є неспівпадіння потреб в фінансових ресурсах з наявністю джерел задоволення цих потреб. Ринок фінансових послуг є одним із механізмів, що забезпечує конкурентоспроможність економіки країни, оскільки розподіл фінансових ресурсів на цьому ринку повинен відбуватися на конкурентній основі, що дає можливість спрямовувати інвестиційні потоки у найбільш привабливі сегменти економіки і цим самим сприяти економічному зростанню.

Теоретичні та практичні аспекти розвитку ринку фінансових послуг досліджуються багатьма науковцями і практиками. До вітчизняних науковців, які займаються дослідженням проблеми розвитку ринку фінансових послуг, можна віднести: Б.І. Адамова, Л.М. Волощенко, Ж.П. Лисенко, І.О. Лютого, А.Ф. Мельник, М.Г. Чумаченка та інших.

За економічною сутністю ринок фінансових послуг – це економічні відносини, що виникають між фінансовими посередниками та іншими економічними агентами з приводу розподілу фінансових ресурсів, купівлі чи продажу тимчасово вільних коштів та цінних паперів [1, с. 13].

На сьогоднішній день перед вітчизняною фінансовою системою постали нові проблеми. Економічні та політичні кризи, а також ескалація конфлікту на сході країни негативно вплинули на розвиток економіки, тим самим знизили довіру та розбалансували фінансові ринки. Як наслідок, знецінилася національна грошова одиниця, зросли споживчі ціни, прискорилося інфляція [2, с. 5].

В сучасних умовах для економіки країни характерний високий рівень доларизації, готівкових розрахунків та процентних ставок. Разом з тим